

N:o 130.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 13 maj 1899.

— — — — Andra Kammaren den 13 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen angående lindring i fraktkostnaderna vid jernvägstransport af kalk m. m.

(Första Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 1) utlåtande n:o 12.)

(Andra Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 2) utlåtande n:o 20.)

Till Konungen.

Uti åtskilliga inom Riksdagen väckta motioner hafva framställningar gjorts i syfte att vinna lindring i fraktkostnaderna vid jernvägstransport af kalk samt af kött, fläsk, potatis m. fl. landtmannaprodukter.

Beträffande till en början kalkfrakterna, framgår af de väckta motionerna i ämnet hvilken vigt frågan om en lättnad i afseende å dem tillmätes inom landets olika delar. Härom vittna äfven de af hushållningssällskap, landtmannaföreningar och enskilde gjorda framställningar om nedsättning i jernvägsfraktafgifterna för kalk.

Det torde vara af alla erkänt, att det för ett land med Sveriges naturförhållanden är af den allra största betydelse, att kraftiga åtgärder vidtagas för att lägga så stora områden som möjligt under kultur och främja brukningen af den redan odlade jorden. Genom att i alla hänseenden och således äfven i fråga om de odlingsbara moss-, torf-

och dymarkerna tillgodogöra sig landets naturliga tillgångar och understödja de ansträngningar, som af enskilde och korporationer göras i detta syfte, kan svenska folket motse en ekonomisk utveckling, fördelaktigt återverkande på alla samfundslifvets områden.

Det synes alltså hos oss böra vara en nationel angelägenhet att ej försumma vidtagande af åtgärder i nu nämnda hänseende, hvilka äro egnade att öka möjligheten för en talrikare befolkning att existera och på samma gång gifva utsigter till en bättre lön för den å jordens odling nedlagda möda och kostnad. I afseende härå lär det numera ej af någon bestridas, att tillgång på kalk och dess användande är af den allra största betydelse, till och med en nödvändig förutsättning, då det gäller att lägga nya jordområden under kultur eller att bevara den redan odlade jordens bördighet.

Ur denna synpunkt anser Riksdagen, att frågan om fraktkostnaderna vid kalktransport är en för landet i dess helhet betydelsefull angelägenhet. Visserligen äro särskildt några af rikets län företrädesvis kalkfattiga och i behof af kalk. Men just dessa län — Blekinge, Kalmar, Kronobergs, Jönköpings, Elfsborgs, Vermlands och Vester-norrlands — innehålla så stora mossar, mader och kärrmarker, att de för dessas uppbringande i kultur behöfva bistånd från öfriga delar af landet.

Enligt de i en af motionerna förekommande uppgifter skulle endast för ett rationelt bruk af åkerjorden — alltså utan att taga i beräkning all den kalk, som behöfves för uppodling af mossar m. m. — årligen erfordras omkring 600,000 ton kalk, under det att sammanlagda vigten af all den kalk, kalksten och cement, som under år 1897 fraktades å statsbanorna, uppgick allenast till något öfver 115,000 ton. I sistnämnda tal är visserligen ej myckenheten af den kalk medräknad, som fraktas å fartyg och å enskilda jernvägar, men äfven med afseende fäst härå lära nyssnämnda förhållanden icke kunna undgå att väcka den önskan, att genom lättade förbindelser och lindring i fraktafgifterna ökade tillfällen måtte beredas landets jordbruksidkande befolkning att erhålla ifrågavarande viktiga medel för höjandet af jordens afkastning.

För ett så betydelsefullt måls vinnande anser Riksdagen landet i dess helhet böra medverka. Rättnätigheten af en dylik medverkan har länge erkänts af statsmagterna, då det gällt att afdika sankmarker, att minska frostländigheten, att främja skogsodlingen m. m. Med lika rätt begäres nu statsmagternas bistånd för att genom underlättande af kalkens tillgodogörande öka och förbättra den odlade jorden.

Dertill kommer att, såsom flere af motionärerne framhållit, de utgifter, som statsverket möjligen skulle komma att vidkännas i nu ifrågasvarande hänseende, äfven ur andra synpunkter torde kunna anses väl använda. Det är otvifvelaktigt, att genom det ökade egendomsvärdet ökade statsinkomster kunna väntas uppkomma, att med det förbättrade jordbruket större produktion likasom äfven större konsumtion skulle föranleda ökade fraktinkomster i fråga om åtskilliga artiklar och att ökade tillfällen till arbete och förtjenst skulle yppa sig för olika klasser af befolkningen.

Det kan icke förnekas, att de kalkbehöfvande provinsernas önskingar om billiga jernvägsfrakter å kalk under de senare åren i viss mån rönt tillmötesgående. Ett af Kongl. jernvägsstyrelsen på grund af § 46 riksdagsordningen afgifvet yttrande, som till Riksdagens vederbörande utskott öfverlemnats, angifver, att möjlighet till ytterligare nedsättning icke är utesluten, i det att styrelsen ställer i utsigt, att för kalk, lastad i minst 10 ton å en vagn, skulle kunna komma att tillämpas en fraktsats, som med 30 procent understiger tariffen 12 i gällande frakttaxa.

Derutöfver torde krafvet på fraktnedsättningen icke kunna sträckas. Men om man härvid erinrar sig, att omförmälda vara på grund af sin tyngd och beskaffenhet i öfrigt måste betinga en i förhållande till varans värde allt för hög fraktkostnad, så att denna vid längre jernvägsstransport uppgår till, om ej rent af öfverskjuter, varuvärdet, är det tydligt, att man måste anlita särskilda utvägar för att verksamt underlätta kalkens ökade användning. Detta blifver ännu mera uppenbart, om man besinnar, att en afsevärd myckenhet kalk måste fraktas å enskilda jernvägar, hvilka, såsom framgår af jemväl utaf jernvägsstyrelsen meddelade upplysningar i ämnet, icke allmänt kunna erbjuda en så betydande nedsättning i frakterna som statsbanorna.

En utväg att undanröjja de hinder för kalkförbrukningen, som de långa afstånden medföra, är redan anvisad genom utfärdande af den nu gällande bestämmelsen, att mottagaren af en vagnslast kalk m. m. under vissa förhållanden eger restitutionsvis återbekomma en krona för hvarje begynnande femtiotal kilometer, som vagnen tillryggalagt å statsbanorna. Denna tanke har, enligt hvad Riksdagen inhemtat, äfven vunnit tillämpning i Danmark och derstädes utvecklats derhän, att förbrukare af kalk för kulturändamål under vissa förhållanden erhåller i restitution $\frac{2}{3}$ af fraktafgiften. Till bestridande af de för en dylik restitution nödiga medel anvisar representationen anslag.

Ifrågasvarande anordning synes vara i hög grad förtjent af upp-

märksamhet äfven i Sverige. Dervid vill emellertid Riksdagen framhålla, att restitution ej synes böra lemnas åt andra reqvirenter än dem, som använda kalken för jordbrukets eller bergsbrukets behof, en inskränkning, som redan är stadgad för den hos oss medgifna, förutnämnda restitutionen. Då verkan af den nu ifrågasatta restitutionen skulle blifva alltför otillräcklig, derest densamma skulle afse allenast fraktafgifter å statens jernvägar, lærer restitutionen böra gälla äfven för transport å de enskilda jernvägarne.

Rörande beloppet af den ifrågasatta restitutionen likasom angående sättet för dess verkställande torde det vara för tidigt att uttala sig, innan en behöflig utredning kommit till stånd. Dock synes den i Danmark medgifna restitutionen vara väl afvägd; och beträffande sättet för medlens utbetalning föreställer sig Riksdagen möjligheten af en återbetalning utaf fraktkostnaden eller ock af den anordning, att mottagaren af en jernvägslast kalk skulle erlägga blott en del af fraktbeloppet, hvaremot återstoden skulle debiteras statskassan samt utbetalas af viss bestämd myndighet, exempelvis Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Skulle ifrågavarande af Riksdagen sålunda antydda åtgärd komma till stånd, torde förutnämnda, nu af trafikmedel utgående restitution böra indragas.

Riksdagen vill i detta sammanhang slutligen anmärka, att under uttrycket kalk böra i förevarande hänseende alla slag af kaustik och kolsyrad kalk inbegripas.

I afseende härefter å jernvägsfrakterna för öfriga i förutnämnda motioner afsedda förnödenheter anser sig Riksdagen böra, för att tillgodose de efter Riksdagens åsigt i många afseenden befogade önskningsmålen om lindrigare frakter å statsbanorna för kött, fläsk, potatis samt mjöl och spanmål m. m., åt Eders Kongl. Maj:t öfverlåta att utreda, huru långt en dylik fraktlindring bör gå. Att emellertid särskildt åtgärder böra vidtagas för att tillgodose å ena sidan Norrlands växande behof af lifsförnödenheter och å andra sidan det sydliga Sveriges producenters önskingar att genom billigare frakter erhålla en ökad afsättning af jordbrukets produkter inom landet, synes uppenbart.

I den öfvertygelse att en omfattande utredning af alla i motionerna afsedda frågor torde visa, att det allmännas intresse främjas genom fastställande af fraktsatser, som äro gynsamma för trafikanterna, får Riksdagen alltså anhålla,

det täcktes Eders Kongl. Maj:ts låta verkställa utredning, om och i hvad mån nedsättning af jernvägsfrakterna å statens jernvägar för

kött, fläsk, potatis, mjöl, spanmål och öfriga landtmannaprodukter må kunna ega rum, samt huruvida för kalk, som för jordbrukets eller bergsbrukets behof fraktas å såväl statens som enskilda jernvägar, fraktkostnaderna må kunna lindras dels genom nedsättning af fraktafgifterna, dels genom restitution af en del af fraktkostnaderna.

Stockholm den 12 maj 1899.

Med undersätlig vörndnad.
